ЮБИЛЯР

Биктер – Биталий ике бишле алган

Бу көннәрдә Зәй, Чаллы шәһәрләре сәхнәләрендә Татарстанның халык артисты Виталий Агапов концертлары бара. Гади генә концертлар түгел алар. Җырчының үз сүзләре белән әйтсәк, "Ике бишле" концертлары.

Бу исемгә киң мәгънә салынган. Беренчесе, әлбәттә, гомер бәйрәме – 55 яшьлек юбилее белән бәйле. Икенчесе – әлеге концертта композитор Виталий Агаповның 55 җыры яңгырый. Ә иң мөһиме – шагыйрь, композитор, җырчы, җәмәгать эшлеклесе Виталий Васильевич хезмәтенә ике бишлелек бәя бирелә анда. Алкышлар, тамашачы яратуы, чәчәк бәйләмнәре, рәхмәт сүзләре аша. Күркәм юбилей уңаеннан юбиляр белән әңгәмә корып алырга булдык. Бүген Виталий Агапов – редакциябез кунагы.

– Бүгенге көндә Сез, халык артисты булу өстенә, Чаллы керәшен җәмгыяте председателе, Татарстан Халыклары Ассамблеясенең Чаллы бүлеге җитәкчесе. "Моңлы Чаллы" җыр театрын оештырып, егерме ел буена аны эшләтеп киләсез. "Карендәшләр" керәшен фольклор ансамблен җитәклисез. "Җанагай" исемле фольклор-эстрада ансамблен төзедегез. Сез җитәкче булган эшләрнең барысын да санап та бетереп булмый. Бер Агапов боларга ничек өлгерә?

– Ходай ярдәм итә. Мин ул эшләрнең берсен дә үзем эзләп йөрмим. Үзеннән-үзе шулай килеп чыга. Сорыйлар икән – кире кага алмыйм. Бер камытын кигәч – начар эшләргә хакым юк. Анысы әйбәт баргач – тагын башкасын бирәләр. "Моны мин эшләмәсәм, тагын кем эшли? Андый кеше табылса да, нәтиҗәсе әйбәт килеп чыгамы әле?" – дим. Ә минем эчке тойгым бар – "булдырасың, алын", ди ул миңа. Моңарчы шул интуициямә таяндым, хур иткәне булмады.

– Гомер йомгагының билгеле бер озынлыгы сүтелгән саен, кеше үткән юлына борылып карый, башкарган эшләрен барлый. Нәтиҗәләр ясый. Артистлыкка килгәнче, унбер ел Эчке эшләр министрлыгында эшләгәнсез. Кооперация өлкәсендә дә тәҗрибәгез шактый. Ике чакырылышта шәһәр депутаты булып тордыгыз. Ә инде соңгы ике дистәдән артыгы – сәхнә түрендә. Эх, баштан ук сәхнәгә килгән булсам, димисезме?

– Юк. Кайда гына эшләсәм дә, начар эшлисең, димәделәр. Эшемне күрделәр, күтәрделәр. Янгын сүндерү оешмасында, чиным буенча офицер булсам да, рядовойлар белән бергә булдым, иң куркыныч урынга үзем

Уллары Виктор һәм Владислав белән

йөрдем. Депутат булганда да, гади халык гозерләрен үтәргә тырыштым. Беренче чиратта, мәктәпләрне, балалар бакчаларын кайгырттым. Бер яктан, җитәкчеләр белән булу, икенче яктан, халык арасында эшләү мине күп нәрсәгә өйрәтте. Шул чорны үтмәсәм, тәҗрибә тупламасам, мин бүгенге Агапов та була алмас идем. Аллага шөкер, елына 120 дән артык концерт куябыз, залларыбыз шыгрым тулы. Җәен – Питрау, кышын – Нардуган бәйрәмнәре үткәреп, Чаллы халкын кинәндерәбез. Керәшеннәр генә түгел, башка милләт кешеләре дә күп була. Яныма килеп, җылы сүзләрен әйтеп, күңелне күреп китәләр.

Дүрт җыр китабым (ноталар белән), 20 дән артык аудио-видео дискларым чыкты. Утызлап артист, "Агапов мәктәбе"н узып, сәхнәдә үзен тапты. Шулай булгач, сәнгать дөньясына соңга калып килдем, дип әйтмәс идем.

– Заманында Сез "Сәвәләй" фольклор ансамблен төзеп, концертлар оештырып, аларның данын күтәргән кеше. Хәзер дә авылдашларыгыз белән элемтәдәме? "Карендәшләр"дә "Сәвәләй" традицияләрен дәвам итәсезме?

– Әйе, "Сәвәләй" ул – юл башым. Туган авылым Сәвәләй табигатендә тибрәнеп, җырчы малай булып үссәм, "Сәвәләй" ансамблен оештырып, авылымның җырларын дөньяга чыгарып, *авылыма* булган бурычымны күпмедер кайтара алдым, дип саныйм. "Сәвәләй" – әнә шундый, керәшенне югары күтәрү, аның культурасын еракка ишеттерү рухында төзелде, патриотик вазифа башкарды. Ул чакта нәкъ шулай кирәк иде. Ә хәзер юнәлеш бераз башкачарак. Бүтән төбәкләрнең җырларын да ишеттерергә кирәк. Ай, нинди бай икән бит безнең мирас! Чит өлкәдә яшәүче керәшеннәр, нагайбаклар белән аралашкач, без барыбыз да бер тамырдан, дигән нәтиҗә ясыйсың. Керәшен кешесе, туган ягыннан ике *йөз ел элек кубарылып китсә* дә, йөз ел элек китсә дә, килеп урнашкан җирендә дә кече күңелле, сабыйларча беркатлы, үтә кунакчыл булып кала. "Керәшеннәр җыру әйтә" дигән фестиваль оештырып, нәкъ менә шуны күрсәтәсем килде. Красноярск өлкәсеннән 70–80 *яшьлек* әбиләрне чакырып, сәхнәдән җырларын яңгырату – әнә шуның өчен кирәк иде. Быел көз көне фестивальне өченче тапкыр үткәрергә җыенабыз. Беренчесендә керәшен җырчыларын барладык, икенчесендә – керәшен йолаларын күрсәттек, ә бусында күптавышлылыкны ишеттерергә исәп.

Соравыгызга кире кайтсак, "Карендәшләр" – "Сәвәләй"не кабатлау түгел. Чаллыда күп урыннардан җыйналган керәшеннәр яши. Һәр солист үз ягы җырларын белергә тиеш. Ансамбльгә йөрүчеләргә шундый таләп куям. Мини-фестиваль программасы белән бик күп авыл-шәһәрләргә йөрибез, аннан алып кайткан җыруларны да "Карендәшләр" яратып башкара.

"Сәвәләй" белән элемтәң бармы, дигән сорауны, киресенчә, Сәвәләйдән китеп торганың бармы, дип куярга кирәк. Җырларыма илһамны да шуннан алам бит.

– Иң беренче җырыгыз да "Сәвәләй" дип атала. Туу тарихын сөйләгез әле.

– 1987 елның сентябрь уртасы. Бәрәңге бураэнасын актарып яткан мәл. Күңелдән әллә нинди бер ташкын узды. Җыр, хис ташкыны. Аны сөйләп кенә аңлатып булмый. Күрше бакчада Дарукай үрсәни белән Песи Аудый түти басып тора иде. "Тыңлагыз әле, бер җыр туды. Сүзләре дә авадан ишетелгәндәй булды", – дим. Буразна өстенә басып җырлап та җибәрдем.

Әй Сәвәләй, Сәвәләй,
Ерак түгел бездән Зәй,
Көймә белән кайтыр идем –
Инешегез бәләкәй...

Минем илһам чишмәм әнә шулай тибеп чыкты. Аллага шөкер, хәзер инде 200дән артык җырым бар. Каядыр китсәм дә, Сәвәләем гел исемдә.

– Инде балачак истәлекләренә дә тукталыйк. Һәр юбилярның күңелендә балачак белән бәйле хатирәләр яши.

– Әни бала тудыру больницасына барып җитә алмаган, мин – "Никанурлар" ыруының ишегалдындагы тупыл төбендә туганмын. Әнинең энесе Иван дәдәй әйтүенә караганда, туарга ашыккан күк, яшәп китәргә дә ашыкканмын. Туып, бераз кагынып торганмын да, дүрт бармагымны авызыма кабып, әче итеп сызгырып җибәргәнмен. Моны ишетеп, күрше-күлән, туган-тумача дус-иш, ырулар һәм арулар җыелган һәм Сәвәләйчә туган көнне бәйрәм иткәннәр.

Тууыма өч ай дигәндә, эшкә киткәнмен. Колхозның пимадур бакчасына "Ух алла" арбасына кайрыдан эшләнгән бишек утыртып, мине шуның эченә салган әни. Эшкә барганда, бөтенләй күренмим икән. Ә кайтканда, бишек өстендә булам (бишеккә пимадур тутырыла), бөтен кеше күрә һәм, тел шартлатып, әнә, Никанур Марҗасының генералы кайтып бара, диләр икән. Минем әни бик уңган һәм отчаянный хатын иде.

Җиде яшем тулгач, букчамны күтәреп, берүзем мәктәпкә киттем. Кем малае булуымны, нәрсәләр белүемне сорадылар. "Никанур Марҗа малае Виктор Агапов. Бу шигырьне миңа Дарҗа әби өйрәтте йоклар алдыннан сөйләргә дип. "Әй Ходаем, йокыга китеп үлмәсәм иде. Дошман сөендермәсәм иде. Ике иңемдә ике фәрештәм, баш түбәмдә – бер Аллам, кругум ягыма кач кылам", дип тезеп киттем. Тегеләр бөтенләй "аудылар". Нигә көлгәннәрен ул чакта аңламадым...

Икенче класска кадәр Виктор Агапов булып йөрдем. Берчак укытучы метрикаларны китертте. Андагы язу буенча, минем исемем Виктор түгел, Виталий булып чыкты. Әнинең моңа әллә ни исе китмәде: "Буталыймы, Буталый түгелме – иң главное – минем өченгә Биктер инде ул", – дип кайтып китте. Һәм гомер буена миңа Биктер дип эндәште.

– Ә сезгә кайсы исемегез ныграк ошый?

– Икесе дә. Виктор исемен әнием яратты дип, улымның берсен Виктор дип атадым. Улларыма күп өметләр баглыйм. Мин өлгермәгәннәрне алар башкарыр, мин башлаганнарны алар дәвам итәр.

– Улларыгыз, "Карендәшләрегез", "Җанагайлар"ыгыз, "Моңлы Чаллы"гыз белән бергә-бергә озак гомерләр буена хезмәт итәргә, юбилейларның 65ен дә, 95ен дә, 105ен дә үткәрергә язсын Сезгә.

Чаллы керәшен яшьләре активисты Артур Сәләхиев белән

Әңгәмәдәш – Мария МАРТЫНОВА